

دانشگاه فردوسی مشهد

دانشکده ادبیات و علوم انسانی و کتر علی شریعتی

پایان نامه کارشناسی ارشد

بررسی عوامل موثر بر مشارکت زائران در پیشگیری وضعی از جرم در منطقه ثامن

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر بهروان

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر مظلوم

دانشجو:

میناشجاعی

مهرماه ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پاس از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر بهروان، که در سایه راهنمایی های ارزنده ایشان، باشیوه تفکر و کنش
به عنوان یک پژوهشگر اجتماعی، آشنا شدم.

پاس از جناب آقای دکتر مظلوم، که دقت نظر ایشان، موجب افزایش دقت و کیفیت این کار
پژوهشی شد.

پاس بسیار از جناب آقای دکتر اکبری و همچنین همه اساتید گروه علوم اجتماعی که افتخار حضور در محضر
درس ایشان را داشتم.

همچنین از جناب آقای مجید حدیدی پرورده جهت راهنمایی‌های ارزنده‌شان در مباحث آماری و تحلیلی،
دوست خوبم خانم عاطفه باقریان و سایر دوستان عزیز که همراهی ایشان بسیار دلگرم کننده بود، سپاسگزارم.

سپاس ویژه دارم از دوست و استاد محترم،

جناب آقای حمیدرضا کاظمی

که همراهی و همفکری‌های ایشان در این سالها و در همه مدت تحصیل در این رشته، به ویژه در مراحل انجام

پایان نامه، روشنی بخش راه و آینده، بوده و هست.

تقدیم به

پدر فریخته

و

مادر بخشوده و مهربانم

که همیشه دیون حمایت های بی دریغ و راهمناهی های ارزنده شان خواهم بود.

فهرست مطالب:

۱۳.....	۱. فصل اول: کلیات تحقیق
۱۴.....	۱.۱ بیان مساله
۱۸.....	۱.۲ اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۹.....	۱.۳ اهداف پژوهش
۲۰.....	۱.۴ سوالهای پژوهش
۲۰.....	۱.۵ تعریف مفاهیم
۲۰.....	۱.۵.۱ مشارکت در پیشگیری وضعی از جرم
۲۰.....	۱.۵.۲ پیشگیری وضعی از جرم
۲۰.....	۱.۵.۳ گردشگر
۲۱.....	۱.۵.۴ جرم
۲۱.....	۱.۵.۵ نگرش:
۲۱.....	۱.۵.۶ احتمال خطر
۲۱.....	۱.۵.۷ طرحواره مذهبی
۲۱.....	۱.۵.۸ اعتماد به پلیس
۲۲.....	۱.۶ پیشینه تجربی تحقیق
۲۲.....	۱.۶.۱ پیشینه تجربی تحقیقات داخلی
۲۲.....	۱.۶.۱.۱ پیشینه تجربی تحقیقات مشارکت اجتماعی
۲۳.....	۱.۶.۱.۲ پیشینه تجربی تحقیقات مشارکت با پلیس
۲۴.....	۱.۶.۲ پیشینه تجربی تحقیقات خارجی
۲۴.....	۱.۶.۲.۱ پیشینه تجربی تحقیقات مشارکت در پیشگیری از جرم
۲۵.....	۱.۶.۲.۲ پیشینه تجربی تحقیقات گردشگری، جرم و بزه دیدگی
۲۹.....	۱.۶.۳ جمع بندی پیشینه های تجربی
۴۰.....	۲. فصل دوم: طرح نظری

۴۱.....	۲.۱ تعریف مشارکت
۴۵.....	۲.۲ تعریف مفهومی مشارکت زائران در پیشگیری وضعی از جرم
۴۵.....	۲.۳ پلیس جامعه محور
۴۶.....	۲.۴ پیشگیری از جرم
۴۶.....	۲.۴.۱ الف: پیشگیری کیفی
۴۷.....	۲.۴.۲ ب: پیشگیری غیرکیفی
۴۷.....	۲.۴.۲.۱ پیشگیری اجتماعی
۴۷.....	۲.۴.۲.۲ پیشگیری وضعی
۴۸.....	۲.۵ چهارچوب نظری مشارکت
۴۹.....	۲.۶ مشارکت در پارادایم های جامعه شناسی
۴۹.....	۲.۶.۱ پارادایم تعریف اجتماعی
۵۲.....	۲.۶.۲ پارادایم رفتار اجتماعی
۵۳.....	۲.۶.۳ نظریه گزینش عقلانی
۵۴.....	۲.۶.۴ نظریه رفتار برنامه ریزی شده
۵۸.....	۲.۶.۵ طرحواره ها
۵۹.....	۲.۶.۵.۱ نقش فرهنگ بر طرحواره ها
۵۹.....	۲.۶.۶ نگرش
۵۹.....	۲.۶.۶.۱ نگرش های مبتنی بر شناخت
۶۰.....	۲.۶.۶.۲ نگرش های مبتنی بر عواطف
۶۲.....	۲.۶.۷ نظریه های روانشناسی اجتماعی
۶۲.....	۲.۶.۷.۱ نظریه های یادگیری
۶۲.....	۲.۶.۷.۲ نظریه های انگیزی
۶۳.....	۲.۶.۷.۲.۱ ارضای نیاز
۶۵.....	۲.۶.۸ نظریات برد متوسط
۷۱.....	۲.۷ مدل تحلیلی
۷۲.....	۲.۸ فرضیه های تحقیق

۷۳	۳. فصل سوم: روش پژوهش
۷۴	۳.۱ روش تحقیق
۷۴	۳.۲ طرح نمونه گیری
۷۴	۳.۲.۱ جامعه آماری
۷۴	۳.۲.۲ واحد آماری (واحد مشاهده)
۷۴	۳.۲.۳ روش تعیین حجم نمونه
۷۶	۳.۲.۴ شیوه نمونه گیری
۷۸	۳.۳ منابع گردآوری اطلاعات
۷۹	۳.۴ ابزار گردآوری اطلاعات
۸۰	۳.۵ تعریف عملیاتی متغیرها
۸۲	۳.۶ آزمون مقدماتی
۸۲	۳.۷ نحوه شاخص سازی
۱۲	۳.۷.۱ مشارکت در پیشگیری از جرم
۱۴	۳.۷.۲ طرحواره مذهبی زائران از مشهد
۱۴	۳.۷.۳ اعتماد به پلیس
۱۵	۳.۷.۴ احتمال خطر
۱۵	۳.۷.۵ دسترسی به امکانات
۱۶	۳.۷.۶ پایگاه اجتماعی اقتصادی
۸۶	۳.۸ روایی محتوایی مقیاس مشارکت در پیشگیری از جرم
۸۷	۳.۹ روایی ابزار سنجش
۸۷	۳.۱۰ پایایی ابزار سنجش
۸۸	۳.۱۱ شیوه تجزیه و تحلیل داده ها
۸۹	۴. یافته های پژوهش
۹۰	۴.۱ یافته های پژوهش
۹۰	۴.۲ نتایج توصیفی
۹۰	۴.۲.۱ متغیرهای زمینه ای

۹۳.....	۴.۲.۲ توصیف سایر متغیرهای اصلی
۹۳.....	۴.۲.۲.۱ آگاهی از وقوع جرم در مشهد
۹۴.....	۴.۲.۲.۲ آگاهی از هشدارهای نیروی انتظامی و رعایت هشدارها در سفر
۹۴.....	۴.۲.۲.۳ تجربه بزه دیدگی در مشهد
۹۵.....	۴.۲.۲.۴ مشارکت در پیشگیری از جرم
۹۶.....	۴.۲.۲.۵ توصیف و مقایسه شاخص های تفکیکی مشارکت در پیشگیری از جرم
۹۸.....	۴.۲.۲.۶ بررسی ارتباط عوامل موثر بر مشارکت در پیشگیری از جرم با مشارکت در پیشگیری از جرم
۹۸.....	۴.۲.۲.۷ توصیف عوامل موثر بر مشارکت زائران در پیشگیری از جرم
۱۰۰.....	۴.۳ نتایج استنباطی و تحلیلی
۱۰۰.....	۴.۳.۱ رابطه میزان مشارکت در پیشگیری از جرم با محل اقامت زائران
۱۰۲.....	۴.۳.۲ تحلیل رگرسیون عوامل موثر بر مشارکت در پیشگیری از جرم
۱۰۶.....	۴.۳.۳ بررسی تاثیرات غیر مستقیم عوامل موثر بر مشارکت در پیشگیری از جرم
۱۱۲.....	۵. فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری
۱۱۳.....	۵.۱ بحث و نتیجه گیری
۱۱۶.....	۵.۲ پیشنهادهای پژوهشی
۱۱۷.....	۵.۳ پیشنهادهای کاربردی
۱۲۰.....	فهرست منابع

فهرست جدول ها :

- جدول ۱-۱ خلاصه پیشینه مشارکت اجتماعی ۲۹
- جدول ۱-۲ خلاصه پیشینه مشارکت در پیشگیری از جرم ۳۰
- جدول ۱-۳ خلاصه پیشینه تجربی گردشگری، جرم و پیشگیری از جرم ۳۱
- جدول ۱-۴ جدول متغیرهای نهایی استخراج شده از پیشینه ها ۳۹
- جدول ۳-۱ تعداد و ظرفیت اماکن اقامتی ۷۸
- جدول ۳-۲ تعریف عملیاتی متغیرهای وابسته و مستقل ۸۰
- جدول ۳-۳ آلفای کرونباخ شاخص های مشارکت در پیشگیری از جرم ۸۳
- جدول ۳-۴ گویه های مربوط به شاخص های مشارکت در پیشگیری از جرم ۸۳
- جدول ۳-۵: مقدار آلفای کرونباخ برای هر شاخص ۸۸
- جدول ۴-۱: جدول توزیع فراوانی متغیرها ۹۱
- جدول ۴-۲: آماره های توصیفی سن و درآمد پاسخگویان ۹۳
- جدول ۴-۳: آماره های توصیفی اطلاع از وقوع جرایم در مشهد و اطلاع رسانی به پلیس ۹۳
- جدول ۴-۴ متغیرهای آگاهی از هشدارهای نیروی انتظامی و رعایت هشدارها در سفر ۹۴
- جدول ۴-۵ آماره های توصیفی مشارکت در پیشگیری از جرم ۹۵
- جدول ۴-۶: آماره های توصیفی شاخص های مشارکت در پیشگیری از جرم ۹۶
- جدول ۴-۷ آزمون معناداری تفاوت شاخص های پیشگیری از جرم با متوسط شاخص ۹۶
- جدول ۴-۸ کمترین میزان مشارکت در پیشگیری از جرم به تفکیک موارد ۹۷
- جدول ۴-۹ ضرایب همبستگی متغیرهای مستقل با وابسته ۹۸
- جدول ۴-۱۰ آماره های مرکزی و پراکنندگی شاخص های متغیرهای مستقل ۹۹
- جدول ۴-۱۱ میانگین و حدود اطمینان متغیر وابسته به تفکیک مکان اقامت زائران ۱۰۰
- جدول ۴-۱۲ آزمون همگنی واریانس ها ۱۰۱
- جدول ۴-۱۳ آنالیز واریانس ۱۰۱
- جدول ۴-۱۴ آماره های آزمون تعقیبی LSD ۱۰۲
- جدول ۴-۱۵ خلاصه مدل رگرسیون ۱۰۳
- جدول ۴-۱۶: آنالیز واریانس رگرسیون ۱۰۳
- جدول ۴-۱۷ نتایج تحلیل رگرسیون عوامل موثر بر مشارکت در پیشگیری از جرم ۱۰۴
- جدول ۴-۱۸ متغیرهای خارج شده از مدل رگرسیون ۱۰۴

- جدول ۴-۱۹ شاخص های نیکویی برآزش مدل تحلیل پژوهش ۱۰۷
- جدول ۴-۲۰ حدود اطمینان مشارکت در پیشگیری از جرم به تفکیک پایگاه اجتماعی اقتصادی ۱۱۰
- جدول ۴-۲۱ آزمون برابری واریانس در طبقات پایگاه اجتماعی اقتصادی ۱۱۰
- جدول ۴-۲۲ آنالیز واریانس مشارکت در پیشگیری از جرم در طبقات پایگاه اجتماعی اقتصادی ۱۱۱

فهرست نمودارها:

- نمودار ۴-۱: باقیمانده‌ها در مقابل مقادیر پیش‌بینی شده ۱۰۵
- نمودار ۴-۲: مقادیر مشاهده شده در مقابل مقادیر پیش‌بینی شده ۱۰۵

فصل اول: کلیات تحقیق

۱.۱ بیان مساله

شهر مشهد به دلیل موقعیت خاص اجتماعی، فرهنگی و مذهبی و به عنوان بزرگترین شهر زیارتی کشور و پایتخت معنوی ایران، سالانه پذیرای میلیون‌ها زائر می‌باشد^۱ که در فصول مختلف سال به این شهر سفر می‌کنند. تراکم جمعیتی زوار، به خصوص در ایام تعطیلات نوروز و تابستان و یا اعیاد و مناسبت‌های مذهبی، به صورت ناگهانی افزایش می‌یابد. درصد بالایی از این زائران در حلقه اول اطراف حرم که بخش زیادی از منطقه ثامن را شامل می‌شود، اسکان می‌کنند.

معابر و بازارهای شلوغ، تراکم جمعیت سیال و گمنام، بافت قدیمی، خانه‌های مخروبه که پناهگاه مناسبی برای فرار و پنهان شدن مجرمین هستند، پروژه‌های نوسازی اطراف حرم و غیره، همه عواملی هستند که باعث می‌شوند میزان وقوع جرم در این منطقه بالا باشد (مطالعات برنامه آمایش استان خراسان رضوی، ۱۳۸۹). نتایج برخی تحقیقات نشان می‌دهد ۵۵ تا ۶۴ درصد زائران، حداقل یک بار در محدوده حرم با مشکلاتی از قبیل: سرقت یا گم شدن اموال، گم شدن همراهان، وجود افراد مزاحم و ... مواجه شده‌اند. (موسوی & بهروان، ۱۳۸۱)

به طور کلی مکان‌های توریستی به دلیل گمنامی و جابجایی بالای جمعیت، موقعیت مناسبی برای ارتکاب جرم و پنهان شدن مجرمین از دید پلیس هستند (گلنسور و پیک^۲، ۲۰۰۴) و منطقه ثامن مشهد نیز، با جای دادن حجم بالای زائران در خود، از این قاعده مستثنی نیست.

طبق آمار، بیشترین میزان جرم، در شهر مشهد، در منطقه ثامن اتفاق می‌افتد.^۳ (مطالعات برنامه آمایش استان خراسان رضوی، ۱۳۸۹) که جرائم سرقت و پس از آن جرائم مربوط به مواد مخدر دارای بالاترین آمار می‌باشند.

منطقه ثامن تنها منطقه شهر مشهد است که به دلیل حساسیت اجتماعی، فرهنگی و مذهبی این منطقه و از طرفی بالابودن نرخ جرم در آن، از سال ۱۳۸۴ فرماندهی انتظامی مستقل در

^۱ بر اساس آمار منابع مختلف سالانه بین ۱۵ تا ۲۵ میلیون زائر به مشهد مقدس سفر می‌کنند.

^۲ Glensor & Peak

^۳ با توجه به نقشه تقسیمات مناطق شهر مشهد، بخش زیادی از حلقه اول اطراف حرم در منطقه ثامن قرار دارد.

آن تاسیس شده است. علاوه بر آن، سایر سازمان‌های مرتبط با گردشگری و زیارت، نیز تمهیدات خاصی در جهت تامین رفاه زائران تدارک دیده‌اند که بسیاری از این تمهیدات به صورت مستقیم یا غیر مستقیم بر افزایش نظارت و کنترل اجتماعی و در نتیجه کنترل جرایم این منطقه تاثیر می‌گذارند. از جمله می‌توان به حضور گروه‌های هادی در حرم مطهر که از طرف آستان قدس رضوی تشکیل شده است و یا استقرار پایگاه‌های سیار و ثابت بهزیستی و اورژانس اجتماعی در حرم مطهر و اطراف آن، اشاره کرد. با این حال به نظر می‌رسد که با وجود موفقیت نسبی این نهادها در کنترل جرایم، آمار وقوع جرم در این منطقه همچنان بالاست.

تحقیقات بسیاری در خصوص رابطه گردشگران و وقوع جرم در سایر کشورها انجام شده است. این تحقیقات از دو منظر به این رابطه پرداخته اند: از یک دیدگاه گردشگر، قربانی جرم است و از دیدگاه دیگر گردشگر خودش مجرم است. در دیدگاه اول مسائل مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این تحقیقات نشان داده که گردشگران و زائران به دلایل زیادی از جمله حمل پول نقد به مقدار زیاد، همراه داشتن وسایل ارزشمندی که معمولاً در معرض دید قرار دارند مثل دوربین، ناآشنایی با مکانهای پرخطر و جرم خیز شهر، سهل‌انگاری در مراقبت از خود در مکانهای تفریحی، امکانات محدود و اقامت کوتاه مدتشان، معمولاً طعمه‌های مناسبی برای سارقان و کلاهبرداران می‌باشند. (کاریک ۱۹۹۱، برانت، ماوی و هامبلی ۲۰۰۰، چسنی لند و لند ۱۹۸۶، بواکی ۲۰۱۰)

همچنین مشخص شده است که در یک منطقه گردشگری جرم‌خیز، گردشگران بیش از سکنه آن منطقه قربانی جرایم می‌شوند. مجموعه‌ای از پژوهش‌ها برای بررسی تاثیر بزه‌دیدگی گردشگران بر تمایل مجدد به سفر به آن مناطق یا ماندگاری آنان در منطقه را بررسی کرده‌اند. گرچه نتایج این تحقیقات همگرا نبوده اند، ولی بسیاری از آنها به این نتیجه رسیده‌اند که تجربه بزه‌دیدگی، باعث کاهش تمایل گردشگران به سفر مجدد و در نتیجه وارد آمدن ضربه به صنعت توریسم در آن منطقه خواهد بود. (کاریک ۱۹۹۹، گلنسور و پیک ۲۰۰۴)

به صورت کلی ۳ پیش شرط برای وقوع جرم ضروری است:

۱. میل و انگیزه مجرم برای ارتکاب جرم.

۲. مهارت و ابزار لازم برای ارتکاب آن.

۳. وجود موقعیت مناسب

هر کدام از این ۳ شرط موجود نباشند جرم اتفاق نمی افتد. دو شرط از شروط ذکر شده به مجرم ارتباط دارد ولی شرط سوم نشان دهنده ارتباط وقوع جرم با موقعیت‌های مناسب زمانی و مکانی و آماج جرم است.

همانطور که ذکر شد یکی از دلایل مهم آسیب‌پذیری گردشگران و زائران در برابر جرایم، وجود برخی ویژگی‌های ظاهری و رفتاری خاص در آنان است که آنها را از سکنه آن منطقه متمایز می‌کند. در حقیقت این ویژگی‌ها در کنار شرایط فیزیکی و مکانی منطقه ثامن، زائران را به طعمه‌های مناسبی برای مجرمین تبدیل می‌کند.

در بین رویکردهای مختلف کنترل و پیشگیری جرم، به نوعی از پیشگیری غیرکیفری تحت عنوان پیشگیری وضعی^۴ از جرم در سالهای اخیر توجه بسیاری شده است. پیشگیری وضعی جرم عبارت است از «اقدام پیشگیرانه معطوف به اوضاع و احوالی که جرائم ممکن است در آن وضع به وقوع بپیوندد» (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۳). در این روش تاکید بر چگونگی وقوع جرم است تا بر چرایی وقوع جرم، بنابراین سعی می‌شود با ایجاد تغییرات در شرایط زمانی و مکانی و موقعیتی، فرصت‌های وقوع جرم کاهش پیدا کنند.

پیاده سازی بخشی از برنامه های پیشگیری وضعی جرم، علاوه بر نیروی انتظامی بر عهده سایر نهادها مانند شهرداری، سازمان مجری طرح های نوسازی حریم حرم، آستان قدس رضوی و ... است. تمرکز این بخش از برنامه‌ها بر موقعیت‌های مکانی و فضایی وقوع جرم است.^۵ اما بخش دیگری که در فرآیند پیشگیری وضعی جرم به آن اشاره شد، عدم ایجاد فرصت

^۴ پیشگیری غیرکیفری به دو دسته پیشگیری وضعی و پیشگیری اجتماعی تقسیم می‌شود.

^۵ این تحقیقات در زمینه چگونگی پیشگیری وضعی از جرم از طریق طراحی های محیطی (Crime Prevention

Through Environmental Design) و یا به اختصار CPTED، انجام شده اند.

مناسب ارتکاب جرم می باشد، که این بخش مستقیماً با عملکرد زائران مرتبط است. به این دلیل که ایجاد فرصت مناسب علاوه بر ویژگی‌های زمانی و مکانی و موقعیتی، از طریق کنشهای افراد ایجاد می شود. در حقیقت زائران از طریق کاهش موقعیت های مناسبی که آنان را در معرض جرم قرار می دهد و یا شرایط وقوع جرم را سخت تر و پرخطر می سازد، می توانند نقش موثری در تحقق اهداف اساسی سازمان های مسئول ایفا کنند. لذا نقش همکاری و مشارکت زائران، که قربانیان بالقوه جرایم هستند، با سازمان های مسئول در کاهش وقوع جرم، اهمیت بالایی پیدا می کند.

مشارکت، کنش اجتماعی داوطلبانه‌ی معطوف به منافع متقابل در جهت تحقق هدفی مشترک است. بر این اساس مشارکت زائران در پیشگیری وضعی از جرم، عبارت است از کلیه فعالیت های ارادی و آگاهانه‌ای که افراد در زمینه پیشگیری وضعی از وقوع جرائم مالی و غیرمالی انجام می دهند.

با توجه به این تعریف رفتارهای افراد که در نتیجه آن یکی یا همه موارد ذیل محقق شود، مشارکت در پیشگیری وضعی از جرم نامیده می شود:

۱. سهولت ارتکاب جرم برای مجرمین کاهش یابد

۲. ارتکاب جرم پر خطر شود و یا

۳. جذابیت موضوع جرم (آماج جرم) کاهش یابد. (هیوز، ۱۳۸۰)

در کشورهای توسعه یافته تحقیقات زیادی در زمینه پیشگیری وضعی از جرم انجام شده است. همچنین در زمینه بررسی ابعاد مختلف ارتباط صنعت توریسم و جرم نیز مطالعاتی صورت گرفته است.

در ایران نیز پژوهشهایی در زمینه مشارکت افراد در پیشگیری از جرم انجام شده که بیشتر به شکل مطالعات اسنادی است تا طرح های پژوهشی میدانی. ولی تاکنون پژوهشی در این زمینه و در ارتباط با زائران انجام نشده است. تعداد معدودی طرح های پژوهشی که در موضوعات مرتبط صورت گرفته است، به مطالعه میزان احساس امنیت زائران در مشهد پرداخته و سایر

جنبه‌های مرتبط با جرم، بزه‌دیدگی و نحوه کنش زائران و ارتباط این سه مقوله با هم، مغفول مانده است.

۱.۲ اهمیت و ضرورت تحقیق

شهر مشهد سالانه پذیرای میلیون‌ها زائر و گردشگر ایرانی و خارجی است. در کنار مزایای معنوی و اقتصادی حضور این تعداد زیاد زائر و گردشگر، مسائل اجتماعی متعددی نیز ایجاد می‌شود. از جمله آن بالا رفتن نرخ جرم در شهر و به خصوص به صورت متمرکز، در منطقه ثامن، است. بالا بودن نرخ جرم در این منطقه، علاوه بر تاثیر سوء که بر وضعیت فرهنگی و اجتماعی شهر مشهد دارد، بر وضعیت توریسم زیارتی نیز تاثیرات منفی بر جای می‌گذارد. به دلیل اهمیت معنوی ویژه شهر مقدس مشهد، اهمیت کنترل و کاهش نرخ جرائم در آن، دوچندان می‌شود. یک رویکرد جدید در جهت کنترل جرم در جامعه، رویکرد پیشگیرانه است. تاکنون کارایی رویکردهای پیشگیرانه مورد بررسی‌های کارشناسانه و علمی زیادی قرار گرفته است. با توجه به اقتضائات خاص منطقه ثامن (وجود حرم مطهر، تراکم زیاد زائران، شرایط خاص فضایی و فیزیکی منطقه) اینطور به نظر می‌رسد که توجه به این رویکردهای پیشگیرانه یکی از روشهای موثر در کنترل جرم در منطقه ثامن می‌باشد. به این منظور باید برنامه‌های مدون کنترل و پیشگیری از جرم، اجرا و پیاده‌سازی شود. از آنجایی که یکی از عناصر اصلی موفقیت این برنامه‌ها، مشارکت زائران است که قربانیان بالقوه جرم می‌باشند، لازم است ابتدا شناخت دقیق از نحوه عملکرد زائران به دست آوریم. به عبارتی باید ابتدا تفسیر کاملی از کنشهای زائران که شرایط وقوع جرم را تسهیل و آنان را مستعد بزه‌دیدگی می‌کند، کسب شود و پس از آن عوامل موثر بر افزایش کنش مشارکتی آنان تبیین شود.

با در دست داشتن این اطلاعات است که می‌توان راهکارهای صحیح و در نتیجه برنامه‌های قابل اجرا برای افزایش مشارکت زائران با پلیس در امر پیشگیری از جرم را طرح ریزی کرد. نتیجه اجرای این برنامه‌ها کاهش بار وظایف و هزینه‌های پلیس و سایر نهادهای مربوطه، کاهش نرخ جرم و افزایش احساس امنیت سکنه و زائران در این منطقه می‌باشد. این مساله منجر به

افزایش تمایل آنان برای سفر به مشهد و اقامت های طولانی مدت می شود، که این امر می تواند نقش مهمی در رشد و توسعه فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی مشهد ایفا کند.

از طرفی اجرای این طرح و فوایدی که از شناخت کسب شده در زمینه وضعیت امنیتی زائران و پتانسیل های مشارکتی موجود، حاصل می شود، در تدوین برنامه های دقیق و موثر با توجه به سیاست گذاری های کلان کشور در خصوص توسعه گردشگری مذهبی در سالهای اخیر، حائز اهمیت است.

۱.۳ اهداف پژوهش

۱. ارائه مقیاس سنجش مشارکت زائران در پیشگیری وضعی از جرم
۲. شناخت میزان مشارکت زائران با پلیس در پیشگیری وضعی از جرم
۳. شناخت عواملی که بر مشارکت زائران با پلیس در پیشگیری از جرم موثر است

۱.۴ سوالهای پژوهش

۱. میزان مشارکت زائران حرم مطهر رضوی در پیشگیری وضعی از جرم در منطقه ثامن، چقدر است؟

۲. چه عواملی بر میزان مشارکت زائران در پیشگیری وضعی از جرم با پلیس، موثر است؟

۱.۵ تعریف مفاهیم:

۱.۵.۱ مشارکت در پیشگیری وضعی از جرم

مشارکت در پیشگیری وضعی از جرم عبارت است از کلیه فعالیتهای ارادی، داوطلبانه، آگاهانه‌ای که افراد در زمینه پیشگیری وضعی از وقوع جرائم مالی و غیرمالی انجام می‌دهند با توجه به این تعریف رفتارهای افراد که در نتیجه آن یکی یا همه موارد ذیل محقق شود، مشارکت در پیشگیری وضعی از جرم نامیده می‌شود:

۴. سهولت ارتکاب جرم برای مجرمین کاهش یابد

۵. ارتکاب جرم پر خطر شود و یا

۶. جذابیت موضوع جرم (آماج جرم) کاهش یابد. (هیوز، ۱۳۸۰)

۱.۵.۲ پیشگیری وضعی از جرم:

پیشگیری وضعی، اقدام پیشگیرانه معطوف به اوضاع و احوالی که جرائم ممکن است در آن وضع به وقوع بپیوندد، تعریف شده است و هدف آن اتخاذ ترتیبی است که بهای ارتکاب عمل مجرمانه را برای مرتکب بیش از سود حاصل از آن گرداند. (ابرنادآبادی، ۱۳۸۳)

۱.۵.۳ گردشگر

کسی است که به منظوری غیر از کار و کسب درآمد، برای مدتی بیش از یک شب و کمتر از یک سال به سرزمینی جز محیط متعارف خود پای می‌گذارد و در آن اقامت می‌گزیند. (رنجبریان & زاهدی، ۱۳۸۹)

گردشگری که به قصد زیارت سفر کرده باشد زائر نامیده می‌شود.

۱.۵.۴ جرم

جرم یک عمل عمدی و ارادی بر علیه قانون است که غیر قابل حمایت و بخشودن بوده و مجرم باید به وسیله دولت دستگیر و مجازات شود. (هیگن، ۱۹۸۸ به نقل از ستوده)

۱.۵.۵ نگرش :

نگرش عبارت است از آمادگی به نسبت ثابت در برابر یک موضوع اجتماعی که سبب رفتارها و ایده های مثبت و منفی (گرایش یا عدم گرایش، علاقه مندی یا نفرت) خاص می شود. (احمدی، ۱۳۸۲: ۷۱)

۱.۵.۶ احتمال خطر

یک بعد از متغیر ترس از جرم است و عبارت است از نظر زائر در مورد میزان احتمال وقوع جرم برای خودش (احتمال قربانی شدن)

۱.۵.۷ طرحواره مذهبی

طرحواره یا چهارچوب کلی، ساختار ذهنی افراد است برای تشکل دانش آنها در مورد موضوعات و مضمون ها. در این پژوهش طرح واره مذهبی عبارت از ساختار ذهنی زائران است در مورد امنیت و احتمال وقوع جرم در حرم و منطقه ثامن مشهد که مبتنی است بر باورهای مذهبی آنان.

۱.۵.۸ اعتماد به پلیس

اعتماد به پلیس ثامن جزئی از مفهوم کلی اعتماد نهادی است. این مفهوم دلالت دارد بر میزان مقبولیت و کارایی و اعتمادی که زائران به نهاد نیروی انتظامی منطقه ثامن دارند.